

THIẾT KẾ MODULE DẠY HỌC - GIẢI PHÁP ĐẢM BẢO VAI TRÒ CHỦ ĐỘNG CỦA SINH VIÊN TRONG TỰ HỌC, TỰ NGHIÊN CỨU

ThS. TRẦN QUỐC HUNG*

1. Trên thế giới, nhất là ở các quốc gia phát triển, khái niệm *module dạy học (MĐDH)* không còn xa lạ. Tuy nhiên, ở Việt Nam khái niệm này còn khá mới mẻ. Lúc đầu, khái niệm module được sử dụng trong lĩnh vực đào tạo nghề, sau đó do những ưu thế của nó nên module được vận dụng trong nhiều lĩnh vực như sản xuất, kinh tế, xã hội... và cả trong giáo dục - đào tạo.

Trong quá trình dạy học (DH) ngày nay, vấn đề đặt ra là giáo viên (GV) với vai trò chủ đạo (tổ chức - điều khiển - hướng dẫn - đánh giá) thì đồng thời cũng phải là người biết tự thiết kế các mục tiêu và kiến thức môn học tương thích với từng chuyên ngành, từng trình độ và phù hợp với khả năng nhận thức của học sinh - sinh viên.

Các nghiên cứu MĐDH tập trung nghiên cứu xây dựng chương trình DH, trong khi đó chương trình DH ở Việt Nam mang tính pháp lí do Nhà nước quy định. Do vậy, công việc chủ yếu của GV là thực thi các chương trình đã được quy định mà ít có cơ hội và điều kiện để tham gia xây dựng chương trình. Vì vậy, một trong những hướng để GV có thể chủ động, sáng tạo trong quá trình thực thi các chương trình DH là trang bị cho họ những kiến thức lí luận và kĩ năng để tự mình có thể xây dựng được các MĐDH trong khuôn khổ của chương trình hiện hành.

Việc thiết kế MĐDH như thế nào cần xuất phát từ ý tưởng chính: coi người học là trung tâm. Vì vậy, nội dung, chương trình cần hướng tới người học, tạo điều kiện cho người học tự giải quyết được vấn đề học tập của họ; giúp họ trở thành chủ thể nhận thức tích cực, sáng tạo phù hợp với năng lực và nhu cầu tự thân mỗi người.

2. MĐDH là một đơn vị chương trình DH tương đối độc lập được cấu trúc đặc biệt nhằm phục vụ cho người học và chứa đựng cả mục tiêu DH, nội dung DH, phương pháp DH cũng như hệ thống các công cụ đánh giá kết quả lĩnh hội gắn bó với nhau tạo thành một chỉnh thể (1).

Như vậy, để thiết kế một MĐDH, trước hết người thiết kế phải nắm vững được mục tiêu chương trình đào tạo. Trên cơ sở mục tiêu sẽ cụ thể hoá các đơn vị

kiến thức tương ứng với phương pháp, phương tiện lĩnh hội chúng. Đồng thời cũng phải thể hiện được những đặc trưng cơ bản của MĐDH đó là:

1) Tính trọn vẹn. Mỗi MĐDH mang một chủ đề xác định; từ đó xác định mục tiêu, nội dung, phương pháp và quy trình thực hiện; do vậy, nó không phụ thuộc vào nội dung đã có sẵn và có sau nó.

Tính trọn vẹn là dấu hiệu bản chất của MĐDH thể hiện sự độc đáo khi xây dựng nội dung DH. Tính trọn vẹn thể hiện: - *Trọn vẹn trong khả năng làm được của người học* sau khi học xong module. Sau khi học xong module người học phải đạt đến những thay đổi trên cả ba mặt, nhận thức, kĩ năng, thái độ tương ứng với chủ đề của module; - *Trọn vẹn trong cấu trúc:* mỗi MĐDH đều chứa đựng đầy đủ các thành tố của quá trình DH gồm: mục tiêu, nội dung, phương pháp, phương tiện và công cụ kiểm tra đánh giá; - *Tính trọn vẹn không những chỉ ra bản chất của MĐDH mà còn giúp các nhà thiết kế xác định được kích thước của MĐDH.* Kích thước lớn hay nhỏ của MĐDH phụ thuộc vào nội dung cần thiết nhằm tạo ra một khả năng thể hiện thành công trong công việc

2) Tính cá biệt (tính cá nhân hoá). Tính cá biệt có nghĩa là chú ý tới trình độ nhận thức và các điều kiện khác nhau của người học.

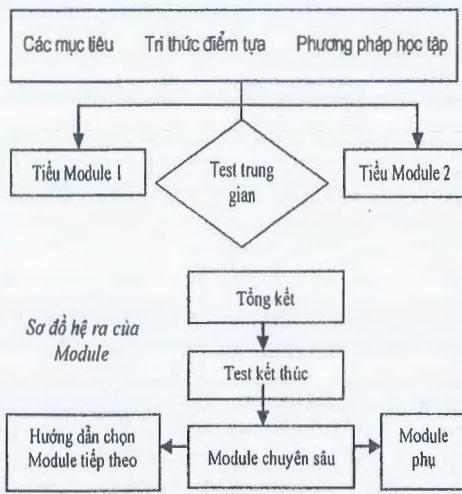
MĐDH cho phép tạo ra chương trình mềm dẻo dễ dàng thích hợp với việc tổ chức học tập vừa đa dạng vừa luôn biến động của người học. Cùng một mảng tri thức người ta có thể xây dựng các module ở những trình độ khác nhau dành cho người học cùng với kiểu ứng dụng module đó. MĐDH còn có khả năng cung cấp cho người học những cơ hội để có thể học tập theo nhịp điệu của cá nhân, việc học tập được cá thể hoá và phân hoá cao độ. MĐDH có khả năng đó

Sơ đồ cấu trúc của một module dạy học

* Khoa Cán bộ quản lí - Nghiệp vụ, Trường Cao đẳng Hải Dương

vì nó đã kế thừa nhiều
c o n
đ ư ờ n
g lĩ n
h ộ i
k h a
c n
h a u
c h o
m ộ t
m ả n
g k i
ế n
t h ứ c,
n g ườ i
h ọ c
c ó t h
ể s ử
d ư n
g n h
i ệ u
c á c
t h ứ c

khác nhau để chiếm lĩnh nội dung, để đạt tới mục tiêu chung theo nhịp độ riêng của bản thân.

3) Tính tích hợp là đặc tính căn bản tạo nên tính chỉnh thể, tính liên kết và tính phát triển của MĐDH; nó chỉ ra bằng cách nào MĐDH có được tính trọn vẹn.

Trước hết, mỗi MĐDH đều là sự tích hợp giữa lí thuyết và thực hành cũng như giữa các yếu tố của quá trình DH. Mặc dù là một đơn vị độc lập nhưng MĐDH thường được thiết kế theo hướng liên kết với các module khác để đáp ứng những mục tiêu mang tính dài hạn của quá trình DH.

4) Tính phát triển. MĐDH được thiết kế theo hướng “mở” tạo ra cho nó khả năng dung nạp - bổ sung những nội dung mang tính cập nhật. Vì thế MĐDH luôn có tính “động”, tính phát triển.

5) Tính tự kiểm tra, đánh giá. Quy trình thực hiện một MĐDH được đánh giá thường xuyên bằng hệ thống câu hỏi dạng test. Việc đánh giá diễn ra trong suốt quá trình thực hiện MĐDH nhằm gia tăng động cơ học tập cho người học. Mục đích của việc đánh giá thường xuyên trong quá trình thực hiện MĐDH không phải là để “đánh trượt” người học mà chủ yếu để người học tự kiểm tra, tự đánh giá và tự điều chỉnh nhịp độ học của bản thân.

Cuối cùng để có được một module hoàn chỉnh cần xác định cấu trúc của nó. Thông thường một MĐDH gồm:

a) **Hệ vào của module** thực hiện chức năng đánh giá về điều kiện tiên quyết của người học trong mối quan hệ với các mục tiêu DH của module. Tùy theo mức độ của mối quan hệ, người học sẽ nhận thức được những hữu ích của nó hoặc là họ tiếp tục học module, hoặc là đi tìm một module khác phù hợp hơn. Căn cứ vào chức năng trên, có thể nhận thấy các thành phần của hệ vào bao gồm: + Tên gọi hay tiêu đề của module; + Hệ thống mục tiêu của module;

+ Test vào module; + Khuyến cáo dành cho người học sau khi họ tham dự test.

b) **Thân của module** bao gồm một loạt các tiểu module tương ứng với các mục tiêu đã được xác định ở hệ vào của module. Cũng có trường hợp thân của module tương ứng với một tiểu module duy nhất. Các tiểu module liên kết với nhau bởi các test trung gian và đều cần đến một thời gian học tập nhất định. Các tiểu module được cấu trúc bởi các thành phần: + Mở đầu: Xác định những mục tiêu cụ thể của tiểu module, cung cấp cho người học những tri thức điểm tựa và huy động những kinh nghiệm đã có của người học, cung cấp cho người học các con đường để giải quyết những vấn đề nhận thức để họ tự lựa chọn; + Nội dung và phương pháp học tập: qua đó người học sẽ nắm một số mục tiêu cụ thể của tiểu module; + Test trung gian: đánh giá xem người học đã đạt đến mức độ nào các mục tiêu của tiểu module và kết quả test có thể được xem như điều kiện tiên quyết để người học thực hiện tiểu module tiếp theo.

Khi cần thiết, thân module còn được bổ sung các module phụ đạo giúp người học bổ sung kiến thức còn thiếu, sửa chữa sai sót và ôn tập.

c) **Hệ ra của module.** Hệ ra của module thực hiện chức năng tổng kết các tri thức, kĩ năng, thái độ được thực hiện trong module và chỉ dẫn cho người học để họ có thể tìm những module tiếp theo hoặc phụ đạo để làm sâu sắc thêm những gì họ quan tâm đối với module. Hệ ra của module gồm: + Một bản tổng kết chung; + Test kết thúc; + Hệ thống chỉ dẫn để tiếp tục học tập tùy theo kết quả học tập module của người học. Nếu đạt tất cả các mục tiêu của module người học sẽ chuyển sang học tập module tiếp theo.

Sau khi đã thiết kế hoàn thiện một module, vấn đề cần thiết là tổ chức DH theo module đó. Đây là một yêu cầu không dễ thực hiện vì khi tổ chức DH theo module, GV phải phát huy cao nhất vai trò chủ đạo của mình (tổ chức - hướng dẫn - điều khiển - kiểm tra đánh giá) và vai trò chủ động của sinh viên (tự giác - tích cực - độc lập - sáng tạo) qua đó liên tục hình thành mối liên hệ xuôi - ngược. Điều này lại đối lập với một thực tế học tập của sinh viên hiện nay là đa số họ học tập mang tính thụ động, chống đối học để thi lấy kết quả thay vì học để lĩnh hội kiến thức và hình thành kĩ năng. Hơn nữa việc tổ chức DH theo module vẫn còn là một hình thức mới mẻ, khác với lối DH truyền thống khiến không ít GV gặp khó khăn.

Qua thực tế, DH theo module ở Trường Cao đẳng Hải Dương, tác giả nhận thấy để phát huy hiệu quả của module và đảm bảo vai trò chủ động của sinh

viên, cần lưu ý một số yêu cầu sau: - Cần biên soạn MĐDH hoàn chỉnh đảm bảo cấu trúc: Hệ vào (các test vào); thân module (nội dung kiến thức chính); hệ ra (các test kiểm tra đầu ra); - Cần đơn giản hoá nội dung kiến thức, chỉ tập trung vào kiến thức trọng tâm nhưng có thể mở rộng, phát triển hoặc liên kết với các đơn vị kiến thức mới tùy theo khả năng của sinh viên và ngành nghề đào tạo; - Cung cấp cho sinh viên những kiến thức điểm tựa, điều này khiến họ hình thành khả năng liên hệ, kết nối, so sánh với các kiến thức trọng tâm; - Nên chia lớp học thành các nhóm nhỏ; mỗi nhóm thực hiện một nhiệm vụ được giao; - Có thể giao nhiệm vụ nghiên cứu về nhà trên cơ sở GV nêu mục tiêu, cung cấp tri thức điểm tựa, từ đó sinh viên xác định kiến thức trọng tâm và trình bày trên lớp; - GV luôn phải giữ vai trò chủ đạo (tổ chức, hướng dẫn, điều khiển); sinh viên giữ vai trò trung tâm (quyền suy nghĩ tích cực, chủ động khám phá, liên hệ, liên kết các tri thức liên quan). Do vậy phải kích thích hứng thú hình thành nhu cầu học tập đồng thời phát huy trách nhiệm nghĩa vụ của họ ở mức cao nhất.

3. Thiết kế MĐDH là một yêu cầu cần thiết trong các cơ sở đào tạo cao đẳng, đại học hiện nay. Điều này vừa đáp ứng yêu cầu DH chuyển từ đào tạo theo đơn vị học trình sang đào tạo theo tín chỉ, vừa giúp sinh viên có thể hình thành các kĩ năng nghề nghiệp. Mặt khác, việc tổ chức DH theo module cũng là phương pháp hình thành ở sinh viên khả năng tư duy độc lập, sáng tạo, linh hoạt không chỉ giúp họ đáp ứng yêu

cầu môn học mà còn hình thành năng lực học tập suốt đời. □

(1) Đỗ Huân. *Tiếp cận module trong xây dựng cấu trúc chương trình đào tạo nghề*. Luận án tiến sĩ khoa học sư phạm tâm lí, Hà Nội. 1995

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Ngọc Bảo. **Phát huy tính tích cực, tự lực của học sinh trong quá trình dạy học**. Bộ GD-ĐT - Vụ Giáo viên, Hà Nội 1995.
2. Bộ GD-ĐT - Dự án VIE/98/018. *Thiết kế một số module giáo dục môi trường*. Hà Nội 2004.
3. Nguyễn Hữu Châu. **Những vấn đề cơ bản về chương trình và quá trình dạy học**. NXB Giáo dục, H 2005.
4. Bùi Văn Quân. "Một số nguyên tắc thiết kế module dạy học". Tạp chí *Nghiên cứu giáo dục*, số 10/1999.
5. Bùi Văn Quân. *Thiết kế nội dung dạy học theo module*. Luận án Tiến sĩ khoa học giáo dục. H. 2000.

SUMMARY

Designing modules for learning in colleges and universities is considerably a new trend in Vietnam. It has been widely believed that designing modules and teaching based on modules actively contribute to the academic transfer from unit training to credit training curriculum. Moreover, learning with modules, students will have chance to develop their self-study and self-research skills, as well as enhance their independence and creativity in learning. This also helps to strengthen students' professional skills, so as to have best preparation for their future work and lives.

Đổi mới kiểm tra - đánh giá...

(Tiếp theo trang 33)

4) Trong một đề KT có nhiều câu hỏi TNKQ, **cần sắp xếp những phương án đúng trong các câu hỏi theo một trật tự ngẫu nhiên** để người học không thể "đoán" ra câu trả lời đúng.

Việc KTĐG kết quả học tập của người học nhất thiết phải căn cứ vào mục tiêu dạy học và được thực hiện trong suốt quá trình dạy học (ĐG từng phần hoặc theo module). Để nâng cao hiệu quả, ngoài yêu cầu tái hiện kiến thức, hoạt động này cần kích thích tư duy sáng tạo, rèn luyện kĩ năng phát hiện và giải quyết vấn đề ở người học; chú ý đến tính vừa sức; kết hợp giữa câu hỏi tự luận và các dạng câu hỏi TNKQ (câu hỏi điền khuyết, câu hỏi trả lời ngắn, ghép đôi,...). □

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Phụng Hoàng - Võ Ngọc Lan. **Phương pháp**

trắc nghiệm trong kiểm tra và đánh giá thành quả học tập. NXB Giáo dục, H. 1997.

2. Trần Bá Hoàn. **Đánh giá trong giáo dục**. NXB Giáo dục, H. 1997.
3. Đặng Vũ Hoạt - Hà Thị Đức. **Lí luận dạy học đại học**. NXB Đại học quốc gia Hà Nội, 1996.
4. I. Ia. Lecne. **Dạy học nêu vấn đề**. NXB Giáo dục, H. 1977.
5. Nguyễn Thế Hưng. **Phương pháp dạy học Sinh học ở trường trung học phổ thông**, NXB Đại học quốc gia Hà Nội, 2012.

SUMMARY

This paper introduces the principles of examining - assessing, the ways to build Multiple Choice Questions (MCQ) and also the process of making a test at tertiary level. When conducting examination and assessment, the teacher has to base on the learning goals, the examination - assessment contents should stimulate creative thinking, promote the problem detecting and solving skills of the learners. In addition to examining - assessing the knowledge, the learner skills should be paid much attention.